

2007. június 24. - **A Magyar Tudományos Akadémia meghívására két hétig Budapesten végez kutatásokat Ucsiraltu, a Belső-Mongol Tudományegyetem (Kína) professzora, aki a hun nyelv emlékeivel foglalkozik.**

Eddigi eredményei azt mutatják, hogy a hunok kutatójának érdemes a magyarok között vizsgáldnia. Ucsiraltu professzor másfél évtizede kezdett el foglalkozni a hunok emlékeivel, amikor a régi ázsiai eposzokat kezdte tanulmányozni, amelyben sok olyan nyomot vélt felfedezni, amely a hunokhoz köthető. Minderről akkor beszélt, amikor előadást tartott az ELTE Belső-ázsiai Tanszékén.

Hatszáz hun szót talált kínai forrásokban

Ezután döntött úgy, hogy megpróbálja a hun nyelvi emlékeket is összegyűjteni. Eddig közel 20 tudományos szócikk jelent meg kínai és mongol nyelvű folyóiratokban, és két éven belül napvilágot lát a hun nyelvről szóló monográfiája. Elmondta: a kínai történeti forrásokban közel ezer év alatt (Kr. e. 4. század - Kr. u. 5. század) 600 hun szó, kifejezés maradt fent, amelyből elég sok érdekes adatot lehet megtudni a hun nyelvről.

A professzor elmondta, hogy az elmúlt 150 évben élénkült meg a hun nyelv iránti érdeklődés a nemzetközi tudományban. Akkoriban azonban csak az európai forrásokban található töredékeket vették vizsgálat alá, ez azonban nem hozhatott áttörést. A 20. században többen is foglalkoztak a témával, legtöbbször talán a japán Shiratori érte el, de ő sem rendszer alapján vizsgálta meg a hun szavakat, hanem a megfejtési vélt szavakat a mai (és nem a korabeli) mongol, mandzsu és török szavak alapján próbálta összeilleszteni.

Hiányos mondatokat is összerakott

Sajnálja Ucsiraltu, hogy az utóbbi évtizedekben nagyon lecsökkent a hunokkal foglalkozó kutatók száma, és hun nyelvészettel nemzetközi szinten szinte alig foglalkoznak. Igaz, ahhoz a régi kínai és néhány altaji nyelv alapos ismerete is szükséges. Ucsiraltu eddig nagyjából 60 szót rekonstruált (vagyis a hatszáz megtalált szó tizedének a jelentését sikerült megfejtene, illetve eredetüket levezetnie). Ezek között vannak méltóságnevek, törzsnevek, és a hunok által használt kifejezések, sőt hiányos mondatok is.

A szavak szoros kapcsolatot mutatnak a régi belső-ázsiai hitvilággal, amelyet ma többnyire sámánizmusnak emlegetnek. Mongol neve böge (ma: bö), amelyet nyelvészeink a magyar bú szó rokonának tekintenek. Ucsiraltu szerint a hunok nyelve a régi mongol nyelvhez közelebb állt, mint a törökhöz.

Magyar kapcsolat

A professzor kérdésünkre elmondta, hogy saját kutatása, valamint a magyar kutatókkal történt konzultáció alapján azt találta, hogy a magyar nyelvben feltételezhetően nagyon sok mongol szó lehet. A mongolok és a magyarok között közvetlen érintkezés csak 1241-1242 között volt, de egy év alatt nem kerülhetett bele ennyi szó a magyar nyelvbe, ezért ennek a kapcsolatnak nagyon ősinek kell lennie.

Ucsiraltu a 19. századi magyar kutatókhoz - Fogarasi János akadémikushoz és Szentkatolnai Bálint Gábor kolozsvári egyetemi tanárhoz - hasonlóan úgy véli, hogy a magyar-mongol szóegyezések hun kori hatások lehettek. Ucsiraltu szerint a magyar nyelvi emlékeket feltétlenül be kell vonni a hun kutatásba, amellyel számos nyelvészeti kérdés tisztázódhat.

Hun szavak a magyar nyelvben?

Annyit azonban bizonyosnak tart, hogy a magyar nyelvben is lehetnek hun szavak, illetve nyelvtani elemek. Ucsiraltu még tovább akarja tanulmányozni a magyar nyelvet, mert az eddig nála lévő tudományos publikációknál - Kara György, Szentkatolnai Bálint Gábor, Németh Gyula és Ligeti Lajos munkái - többet szeretne tudni rólunk.

Az általa rekonstruált szavaknak is vannak magyar vonatkozásai. A hun nyelvi "hitü" szó a magyar hittel egyeztethető össze, melyet a nyelvészek ismeretlen eredetűnek tartottak. A szó szerinte a régi Földanya kultuszhoz kapcsolható. A hun "picsik" szó pedig a magyar pecsét és a betű szóval tartozhat össze, és vélhetőleg a szláv eredetűnek tartott pecsét eredendően a hunok sajátja volt.

Magyarul fog tanulni Ucsiraltu

Ucsiraltu szerint további vizsgálatot igényel a hun "kutugu" méltóságnév európai megfeleltetése. A kínai kutatók ugyanis azt állítják, hogy a nyugati hunoknál ez a méltóságnév "kada/kata" alakban maradt fent, és ugyanúgy főbíró-t jelent, mint az Ázsiában maradt részeknél. A magyar történeti forrásokban talált kadar, a hunok főbírája volt, lehet, hogy ennek köze van a hun kutuguhoz.

Mindenesetre Ucsiraltu hozzákezd a magyar nyelv tanulásához, és kutatótársai segítségével a magyarban lévő hun nyomok kigyűjtéséhez. Elképzelése szerint öt éven belül ebből is komoly munka születhet, amely nyelvészetileg tisztázhatja a magyarság belső-ázsiai kapcsolódásait.

Obrusánszky Borbála